

Maja Trifunović, nastavnik razredne nastave
O.Š. «Sveti Sava», Bosanski Brod

Stručni rad
„Obrazovna tehnologija”
1/2005.
UDK: 371.3

RAD U PARU U KOMBINOVANOM ODJELJENJU

Rezime: U radu se pominje problematika kombinovanih odjeljenja, te daje kraći osvrt na rad u paru kao jedan od mogućih inovativnih oblika rada u ovakvim odjeljenjima. Na kraju je dat model rada u paru na jednom nastavnom času u kombinovanom odjeljenju.

Ključne riječi: kombinovano odjeljenje, rad u paru

Uvod

Polazeći od činjenice da je reforma osnovne škole u Bosni i Hercegovini već u toku, osvrnućemo se malo i na kombinovana odjeljenja u ovim novim uslovima rada.

Već je opšte poznato da o kombinovanim odjeljenjima možemo naći veoma malo literature. Nije riječ samo o stručnoj literaturi novijeg datuma, slična je situacija i sa starijim člancima i knjigama.

Medjutim, ako zavirimo u nastavnu praksu pronaći ćemo mnogo nastavnika razredne nastave koji još uvijek rade u kombinovanim odjeljenjima.

Kombinovana odjeljenja egzistiraju u malim seoskim sredinama. Razlog za ovakvu organizaciju rada je mali broj učenika različite starosne dobi. Do prije dvije godine, u nekim školama ovakvog tipa nastava je bila organizovana istovremeno u dva, tri, pa i

četiri razreda. Od ove školske godine i u seoskoj sredini nastavu pohađaju iučenici od 6-10 godina, odnosno od 1.-5. razreda. Sada više nije izvodljiva kombinacija svih pet razreda, tako da se najčešće prave dvije kombinacije: 1.-2. i 3.-4.-5. ili 1.-2.-3. i 4.-5. razred, zavisno od broja učenika u određenim razredima.

Sama priprema rada u ovakvom odjeljenju zahtijeva od nastavnika veliku angažovanost, ali mu umnogome olakšava izvođenje nastavnog procesa.

S druge strane, inoviranje nastave takođe zahtijeva obimne pripreme aktivnosti, tako da su nastavnici koji rade u ovakvim odjeljenjima dodatno opterećeni inoviranjem. Međutim, jedanput pripremljen materijal može se koristiti i u narednim godinama rada, uz eventualnu korekciju i dopunu. Zato bi ovakvo pripremanje nastave nakon izvjesnog vremenskog perioda moglo i te kako olakšati rad samom nastavniku.

Kada je u pitanju raspored časova, neki nastavnici su sebi donekle olakšali posao radeći iste predmete u svim razredima isti čas, posebno ako je u pitanju gradivo koje se prepliće u svim razredima. Neki su, pak ostali dosljedni organizaciji rada - svaki razred, drugi predmet na jednom času. I jedni, i drugi imaju svoje razloge za takav odabir rada.

Medjutim, i jedni i drugi, takođe, imaju velikih problema kada je u pitanju inoviranje nastavnog procesa, bez obzira za kakav su se raspored opredijelili. Inovativnih nastavnih oblika je mnogo. Mnogo njih se nadovezuje, tj. dopunjava tradicionalni oblik rada. Jedan od mogućih oblika inovacije, a koji je nastavnicima već poznat je i rad u paru ili tandemski rad. Rad u parovima je pogodan za sve nastavne situacije u kojima je saradnja «u paru» najefikasnija. To je prirodni prelaz od individualnog prema grupnom, odnosno kolektivnom obliku rada.

Postoje opravdani sociološki, psihološki, pedagoški i didaktički razlozi za rad u paru. Nas, u suštini zanimaju svi, ali ćemo se osvrnuti na pedagoške i didaktičke. Učenici, učeći u paru razvijaju radne navike za samostalniji rad, dogovaraju se o saradnji, koriste pomoć drugoga. Takođe, oni mogu ovakvim oblikom rada savladavati nastavnu građu postepeno, onako kako odgovara obojama u paru. Učenici dobijaju i brzu povratnu informaciju, a i komunikacija sa nastavnikom se lakše uspostavlja. To su samo neki od razloga zašto se opredijeliti za rad u paru.

Izbor para će zavistiti od više faktora: od cilja koji želimo ostvariti, od karaktera nastavne jedinice, iskustva u radu u paru, raspoloživog vremena,... Nekada će nastavnik, čak prepustiti izbor samim učenicima u odjeljenju.

Treba istaći i ulogu učenika u paru, kojih ima više:

- sticanje znanja,
- vrednovanje rezultata,
- pomoć drugu,
- rješavanje problema,
- korištenje različitih izvora znanja,
- razvijanje odgovornosti,
- uvažavanje tuđih mišljenja.

I položaj učenika u paru može biti raznovrstan:

- ravnopravan odnos u paru,
- djelimična saradnja,
- jednostrana saradnja,
- zrelost i nezrelost,
- iskrenost i neiskrenost,
- komunikativnost i nekomunikativnost.

O svemu ovome nastavnik mora voditi računa kada planira tandemski oblik rada na času.

Kako je već pomenuto da je ovaj oblik rada prelazni oblik od individualnog ka grupnom ili kolektivnom, on se može kombinovati sa ovim oblicima rada, što se najčešće u praksi i čini.

Sa kojim oblikom rada će biti kombinovan zavisi od karaktera nastavne jedinice, cilja koji je postavljen, ali i od nastavnika koji izvodi nastavni proces.

U prilogu navodimo model nastavnog časa u kombinovanom odjeljenju. Nastavnik se opredijelio za čas matematike u oba razreda i primjenio rad u paru, kombinujući ga sa frontalnim i grupnim oblikom rada.

RAZRED IV

NASTAVNA TEMA: Sabiranje i oduzimanje u skupu N

NASTAVNA JEDINICA: Jednačine sa sabiranjem i oduzimanjem

TIP ČASA: vježbanje

NASTAVNI OBLICI: frontalni, rad u paru, individualni oblik rada

POTREBAN MATERIJAL: plakat sa jasno istaknutim operacijama sabiranja i oduzimanja, nastavni listići, čist veći papir, listovi A4, bojice

CILJ ČASA: Proširivanje stečenih znanja o jednačinama radeći u paru, te primjena znanja u praksi.

VREMENSKA DINAMIKA ČASA

1. korak – Uvođenje učenika u nastavnu aktivnost (oko 5')

2. korak – Formiranje parova i podjela zadataka (oko 5')

3. korak – Rad u parovima (oko 25')

4. korak – Izvještavanje parova (oko 5')

5. korak – Analiza toka i rezultata rada (oko 5')

TOK ČASA

1. korak (direktan rad): Ponoviti sa učenicima značenje *sabirak - zbir, umanjnik, umanjilac - razlika.*

Nakon toga najaviti cilj časa.

2. korak (direktan rad): Parove formirati prema želji, a mogući izbor može biti prema postignućima u nastavi matematike. Nastavne listiće sa uputstvima za rad podijeliti učenicima u ovoj etapi rada.

3. korak (samostalan rad): Parni parovi rade drugačije zadatke nego neparni. Za sve nejasnoće mogu se obratiti nastavniku.

NEPARNI PAROVI – zadaci

1. Izračunaj nepoznati sabirak.

a) $423 + a = 623$ b) $x + 246 = 678$

_____   _____
_____   _____
_____   _____

2. Odredi nepoznati umanjnik, odnosno umanjilac.

a) $x - 312 = 456$ b) $316 - y = 119$

_____   _____
_____   _____
_____   _____

RAZRED: V

NASTAVNA TEMA: Sabiranje i oduzimanje u skupu N i No

NASTAVNA JEDINICA: Određivanje nepoznatog sabirka, umanjnika i umanjioaca

TIP ČASA: obrada

NASTAVNI OBLICI: frontalni, rad u paru, grupni, individualni oblik rada

POTREBAN MATERIJAL: plakat sa jasno istaknutim operacijama sabiranja i oduzimanja, nastavni listići, čist veći papir, listovi A4, bojice

CILJ ČASA: Osposobljavanje učenika da putem stvaralačkog rada u paru usvajaju nova znanja i primjenjuju ih u praksi.

VREMENSKA DINAMIKA ČASA

1. korak – Uvođenje učenika u nastavnu aktivnost (oko 5')

2. korak – Formiranje parova i podjela zadataka (oko 5')

3. korak – Rad u parovima (oko 15')

4. korak – Izvještavanje parova (oko 10')

5. korak – Neposredno ponavljanje (oko 5')

6. korak – Analiza toka i rezultata rada (oko 5')

TOK ČASA

1. korak (direktan rad): Ponoviti sa učenicima značenje *sabirci - zbir, umanjnik, umanjilac - razlika.* Nakon toga najaviti cilj časa.

2. korak (direktan rad): Parove formirati prema učeničkim postignućima u nastavi matematike (uspješniji učenik radiće sa manje uspješnim). Nastavne listiće sa uputstvima i zadacima za rad podijeliti učenicima u ovoj etapi rada.

3. korak (samostalan rad u paru): Pošto ova odjeljenja imaju mali broj učenika, biće i mali broj parova. Autor je predvidio 3 para. Svaki par dobija različite zadatke za rad.

1. PAR – zadaci

Sa drugom u paru prouči uokvireni oblik jednačine, a potom riješite postavljeni zadatak.

Jednačina oblika:

$$x + a = b ; a + x = b$$

ima rješenje:

$$x = b - a$$

3. Jedan pastir čuva 463 ovce, a drugi za 56 ovaca manje. Koliko ovaca čuvaju zajedno?

---

4. Sastavi zadatak pomoću postavljene jednačine, a potom ga riješi.

$$x + 127 = 365$$

PARNI PAROVI – zadaci

1. Izračunaj nepoznati sabirak.

a) $612 + b = 912$ b) $y + 321 = 618$

_____	_____
_____	_____
_____	_____

2. Odredi nepoznati umanjenik, odnosno umanjilac.

a) $x - 126 = 412$ b) $481 - y = 121$

_____	_____
_____	_____
_____	_____

3. Ivan je ubrao 432 jabuke, a Marija za 82 jabuke manje od njega. Koliko su jabuka zajedno ubrali.

---

4. Sastavi zadatak pomoću postavljene jednačine, a potom ga riješi.

$$y - 162 = 359$$

Zadatak

1. Odredi nepoznati sabirak i provjeri tačnost dobijenog rezultata.

a) $x + 15.782 = 37.046$

---

b) $90.483 + y = 156.481$

---

2. PAR – zadaci

Sa drugom u paru prouči jednačinu koja je uokvirena, a zatim zajedno riješite postavljeni zadatak.

Jednačina oblika:

$$a - x = b$$

ima rješenje:

$$x = a - b$$

Zadatak

1. Izračunaj nepoznati umanjenik i provjeri tačnost dobijenog rezultata.

a) $x - 6.821 = 9.456$

---

b) $x - 94.782 = 256.741$

_____

_____

_____

4. korak (direktan rad): Svaki par će ostalim učenicima iz razreda objasniti šta su radili i kako su došli do rezultata. Nastavnik će njihova objašnjenja bilježiti na pripremljenom papiru.

5. korak (samostalan rad u grupama): U ovoj etapi rada učenike ćemo podijeliti u dvije grupe koje će raditi isti zadatak takmičeći se u brzini i tačnosti rješavanja jednačine.

3. PAR – zadaci

Sa drugom u paru prouči jednačinu koja je uokvirena, a zatim zajedno riješite postavljeni zadatak.

Jednačina oblika:

$$a - x = b$$

ima rješenje:

$$x = a - b$$

Zadatak

1. Izračunaj nepoznate umanjene, pa tačnost dobijenih rezultata provjeri.

a) $8.423 - x = 5.624$

_____

_____

_____

b) $78.524 - y = 15.378$

_____

_____

_____

4. korak (direktan rad): Svaki par će ostalim učenicima iz razreda objasniti šta su radili i kako su došli do rezultata. Nastavnik će njihova objašnjenja bilježiti na pripremljenom papiru.

5. korak (samostalan rad u grupama): U ovoj etapi rada učenike ćemo podijeliti u dvije grupe koje će raditi isti zadatak takmičeći se u brzini i tačnosti rješavanja jednačine.

Zadatak:

1. $59.613 - x = 21.819$

Na kraju rada nastavnik proglašava bolju ekipu, a druge učenike pohvaljuje za uloženi trud.

6. korak (direktan samostalan rad): Svaki učenik će crtežom izraziti svoje mišljenje o proteklom času. Nekoliko njih će obrazložiti svoje crteže.

PAIR WORK IN COMBINED CLASS

Summary: In the work is mentioned the combined class problems, and is given the shorter review of the work in pair as one of the possible innovative work shape those classes.

At the end is given the model of pair work at one teaching lesson in combined class.

Mayor words: combined class, pair work.